

20.01.2014

Oikeusministeriölle

Viite: OM:n lausuntopyyntö isyyslain uudistamista koskevasta työryhmämietinnöstä. OM 1/41/2011.

STM:N LAUSUNTO ISYYSLAIN UUDISTAMISTA KOSKEVASTA TYÖRYHMÄMIETINNÖSTÄ

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto isyyslain uudistamista koskevasta työryhmämietinnöstä. Mietinnössä tarjotaan uutta mahdollisuutta tunnustaa isyys ennen lapsen syntymää. Tunnustaminen tapahtuisi äitiysneuvolassa. STM kannattaa ehdotusta, sillä isyyden tunnustaminen sopii hyvin äitiysneuvolalle, jonka tärkeänä tehtävänä on tukea vanhemmuutta ja vanhempien parisuhdetta.

Isyyden tunnustamista varten on neuvolassa olemassa toimintakäytännöt ja toimintarakenteet. Molemmat vanhemmat kutsutaan neuvolaan heti raskauden alussa. Tässä yhteydessä olisi mahdollista informoida avioliitossa olevia vanhempia isyyden tunnustamisen mahdollisuudesta. Varsinainen tunnustaminen voisi tapahtua lakisääteisen laajan terveystarkastuksen tai jonkun muun määräämisen yhteydessä. Laajaan terveystarkastukseen kutsutaan aina molemmat vanhemmat ja siinä arvioidaan ja tuetaan molempien vanhempien ja koko perheen hyvinvointia. Näin ollen ylimääräistä käyntiä ei tarvittaisi. Menettely olisi luonteva myös vanhemmille. Heidän ei tarvitsisi varata erillistä aikaa lastenvalvojalle, mikä säästäisi vanhempien työaikaa. Menettely vapauttaisi lastenvalvojien aikaa muihin tehtäviin ja olisi esimerkki kuntatasoisten prosessien kehittämiseksi, yksinkertaisemmiksi ja taloudellisemmiksi.

Äitiysneuvoille isyyden tunnustaminen merkitsisi uutta lisätyötä edellyttävää tehtävää. Avioliiton ulkopuolella syntyy tällä hetkellä noin 40 % kaikista lapsista, eli noin 24 000 lasta vuodessa. Mietinnössä on arvioitu, että noin 70-80 % em. lapsista voitaisiin tunnustaa äitiysneuvolassa. Tämä tarkoittaa noin 27-31 % kaikista lapsista. Yksittäisen kokopäiväistä työtä tekevän terveydenhoitajan tai kättilön vastuulla saisi olla uuden Äitiysneuvolaoppaan (THL, Opas 29, 2013) mukaan korkeintaan 78 raskaana olevaa naista. Laskennallisesti isyyden tunnustamisesta tulisi näin ollen yhdelle terveydenhoitajalle tai kättilölle noin 21-24. Luku vaihtelisi alueittain ja neuvoloittain.

Uuden tehtävän liittäminen äitiysneuvolaan edellyttää, että tehdään laskelmat isyyden tunnustamisen vaatimasta työajasta ja siitä aiheutuvista kustannuksista. On välttämätöntä, että kunnat ottavat uuden tehtävän huomioon neuvolan henkilöstösuunnittelussa. Uudesta tehtävästä koituvat kustannukset lienevät kuitenkin paljon pienemmät kuin vanhempien työajan menetyksistä ja lastenvalvojan erilliskäynneistä aiheutuvat kustannukset. Jos laki hyväksytään, asiasta on tarpeen tiedottaa kuntatyönantajille. Henkilöstölle on järjestettävä asiasta riittävästi koulutusta. Toimintaprosesseja on kehitettävä mahdollisimman käteviksi ja annettava niitä varten kansallisesti sovittua ohjausta esimerkiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta. Sähköisen asiakirjajärjestelmän lisäksi tarvi-

taan esite tai tiedote vanhemmille sekä työntekijöille. Prosessia on kehitettävä yhteistyössä neuvolan henkilökunnan ja lastenvalvojien sekä mielellään vanhempien kanssa.

Pykälässä 14 käytetty äitiysneuvonta-termi ei ole virallisessa käytössä. Se on muutettava vastaamaan terveydenhuollon lainsäädännössä käytettävää terminologiaa. Terveydenhuoltolaissa (1326/2010) säädetään neuvolapalveluista (15 §). Termi terveysneuvonta tarkoittaa ohjausta ja neuvontaa. Säännös voisi kuulua esimerkiksi siten, että ”ilmoitus on annettava... sen kunnan äitiysneuvolassa, josta syntyvän lapsen äiti ja mies saavat raskaudenaikaiset neuvolapalvelut”. Selvitysten mukaan suurin osa äitiysneuvolan työntekijöistä on terveydenhoitajia, joten terveydenhoitajan voisi säännöksessä mainita ennen kättilöä.

Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa sitä, että äidin oikeudesta vastustaa isyyden selvittämistä tai isyyden vahvistamista tuomioistuimessa luovutaan. Lastenvalvojalla tulisi kuitenkin olla mahdollisuus keskeyttää isyyden selvittäminen paitsi lapsen edun niin vaatiessa, myös äidin hyvinvoinnin tai turvallisuuden ollessa uhattuna. Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa myös sitä, että isänä itseään pitävälle miehelle annetaan rajatuissa tilanteissa kanneoikeus lapsen äidin aviomiehen isyyden kumoamiseksi.

Mietinnössä todetaan, että ”lapsen etu puoltaa lainsäädännön kehittämistä siten, että lapsen äidin naispuolinen avopuoliso voitaisiin vahvistaa lapsen toiseksi vanhemmaksi, jos samaa sukupuolta oleva naispari on hankkinut lapsen yhteisymmärryksessä hedelmöityshoidolla eikä siittiöiden luovuttajaa voida vahvistaa lapsen isäksi” (s.24). Sosiaali- ja terveysministeriön mielestä olisi syytä harkita, voitaisiinko lainsäädäntöä kehittää myös naisparien lasten osalta jo nyt valmisteilla olevaan isyyslain uudistukseen, koska toisen vanhemman määrittäminen mahdollisimman varhain on myös naisparien lasten etu.

Kansliapäällikkö

Päivi Sillanaukee

Hallitussihteeri

Liisa Holopainen

JAKELU

Oikeusministeriö

TIEDOKSI

STO
HTO
VAO
HSO/Tasy
Kirjaamo

